

Abordări cognitive ale leasingului ca instituție interdisciplinară a dreptului internațional și european privat

Cognitive Approaches to Leasing as an Interdisciplinary Institution of International and European Private Law

Avocat drd. **Adrian CREȚU***

Institutul de Cercetări juridice, politice și sociologice Chișinău
Republica Moldova

Abstract

This article is devoted to the analysis of the cognitive aspects of the notion, relevance and degree of study in the specialized literature of international financial leasing as an institution and common legal norm of several branches of private law.

The investigation continues with the analysis of the national, European and international legal regulations the juridical practice and the doctrinal fund regarding the leasing institution studied under the rules of international commercial law...

It is demonstrated the international financial leasing institution belongs to the scientific profile: private, specialty: 553.06.- International and European Private Law and the legal system of the Republic Of Moldova, and other branches of national law, thus gaining an interdisciplinary character.

Keywords: *National; European and International Doctrine; international financial leasing; interdisciplinary institution; international and European private law*

Rezumat

Prezentul articol este consacrat analizei aspectelor cognitive ale noțiunii, relevanței și gradului de studiere în literatura de specialitate a leasingului financiar internațional ca instituție și normă juridică, comună mai multor ramuri de drept privat.

Investigația continuă cu analiza reglementărilor legislației naționale, europene și internaționale, a fondului doctrinar și practicii judiciare referitoare la instituția leasingului studiat prin prisma normelor de drept comercial internațional.

Se demonstrează apartenența instituției leasingului financiar internațional la profilul științific: drept privat; specialitatea 553.06. – drept internațional și european

* adrian_cretu_ion@yahoo.com.

privat^[1] în cadrul sistemului de drept al Republicii Moldova, precum și a altor ramuri de drept național, dobândind astfel, un caracter interdisciplinar.

Cuvinte-cheie: *Doctrină națională, europeană și internațională, leasing financiar internațional, instituție interdisciplinară, drept internațional și european privat.*

1. Noțiunea, relevanța și gradul de cercetare în literatura de specialitate a instituției leasingului financiar internațional.

Studierea cognitivă și aplicabilă a instituției contractului internațional, în general și cea de leasing financiar, în special, duce la dezvoltarea relațiilor comercial-economice cu statele Uniunii Europene și ale lumii din perspectiva integrării economiei Moldovei² în economia europeană și mondială. Un rol important, în acest sens, îl joacă progresul tehnico-științific, procesul de integrare europeană și tehnologiile informaționale.

Actualmente însă, relevanța leasingului este tot mai mare datorită accesibilității sale privind investigațiile teoretice și empirice pe piața de capital investițional a statelor sud-est europene, inclusiv a Republicii Moldova.

Sintagma „*abordări cognitive*”³ provine de la verbul francez „*aborder*” care semnifică în sens lingvistic „*a începe studiarea unei probleme*”, și adjectivul „*cognitiv*” de la franțuzescul „*cognitif*”, care se referă la „*capacitățile și mecanismele accederii la cunoștințe...*”, iar în sens juridic a prezentului articol, semnifică gradul de cunoaștere și studiere a instituției leasingului financiar internațional propriu-zis în literatura de specialitate.

Deci, „*capacitățile și mecanismele de studiere și cunoaștere a instituției interdisciplinare a contractului de leasing internațional*” sunt utilizate atât ca norme juridice generale, în cadrul legislației naționale și disciplinelor de drept public din sistemul de drept al Republicii Moldova (principii fundamentale de drept constituțional (art. 9,126 din Constituția Republicii Moldova), cât și ca norme juridice speciale: bancare (art. 14 din legea privind activitatea băncilor), vamale (art. 69 alin. 4,73 alin. 3 Cod vamal al RM), fiscale (art. 5 p. 18 Cod fiscal al Republicii Moldova).

La fel, și în cadrul disciplinelor de drept privat, precum: drept investițional, (art. 126 alin. 2 lit. h) din Constituția Republicii Moldova, art. 3 din Legea privind investițiile în activitatea de întreprinzător), dreptul civil (art. 923-930 Cod civil al Republicii Moldova),

¹ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 199 din 13.03.2013 cu privire la aprobarea Nomenclatorului specialităților științifice, publicat la 22.03.2013 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 60-63 (4378-4381) unde se menționează domeniul: 5 științe sociale și economice; ramura științifică: 55 științe juridice; profilul științific: drept privat; specialitatea științifică: 553.06. – drept internațional și european privat.

² Asemenea tendință rezultă din art. 4 alin. 3 a Legii reglementării de stat a activității comerciale externe a Republicii Moldova nr. 1031 din 08.06.2000 cu modificările ulterioare, „*În scopul integrării economiei sale în economia mondială, Republica Moldova poate participa, conform principiilor și normelor de drept internațional general acceptate, la tratatele internaționale cu privire la uniunile vamale și zonele de comerț liber*”.

³ *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a 2-a, București, Ed. Univers Enciclopedic Gold, 2009, p. 2, 203.

dreptul antreprenorial (art. 3 din Legea cu privire la leasing etc.), dreptului comercial internațional (art. 4 alin. 3 a Legii reglementării de stat a activității comerciale externe), drept internațional privat (art. 1576-1623 Cod civil al Republicii Moldova), drept european privat (Acordul de Asociere încheiat între UE-Republica Moldova, art. 3 din Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma1) etc.).

Prin urmare, instituția juridică a leasingului internațional ca și operațiunile economice de acest fel, s-au dezvoltat în statele Europei de Vest, ca mai apoi, după anii 1990 să evolueze și în unele state ale Europei de est, precum Polonia, Slovacia, România, Bulgaria, Moldova, Ucraina, Georgia și alte state ex-socialiste.

Operațiile de leasing financiar internațional reprezintă o alternativă pentru persoane fizice (cetățeni) și agenții economici din Republica Moldova, inclusiv cei străini, pentru modernizarea ramurilor economiei naționale, când creditarea bancară este mult mai costisitoare și nu satisface necesitățile cererilor pieței autohtone în sectoarele public și privat.

La ora actuală (anul 2019) în Republica Moldova creditele acordate de sistemul bancar sunt de 16-20-24%, în comparație cu România 7-9%, Franța, Germania, Italia 3-4% anual. Astfel, o cunoaștere aprofundată și detaliată a instituției leasingului internațional în toată complexitatea sa, va duce la fructificarea practică nu doar ca instituție, ci și ca instrument juridic de agenții economici, și respectiv, la modernizarea ramurilor economiei naționale cu tehnică și tehnologii de ultimă generație pentru a atinge nivelul de dezvoltare a economiei statelor membre ale Uniunii Europene.

Statistica ne demonstrează că, în anul 2019 pe piața internă a Republicii Moldova activau în jur de 20 companii specializate în leasing⁴, iar numărul lor crește mereu, odată cu penetrarea investițiilor străine din cadrul statelor membre ale Uniunii Europene și a celor asociate⁵. Deci, observăm, că marea lor majoritate sunt create de bănci, ori colaborează cu băncile autohtone sau străine. Astfel, leasingul continuă să fie profund aplicat în practică, prin prisma operațiunilor financiar-economice internaționale care va dezvolta diversele sectoare economice, precum agricultura, construcțiile, industria, transportul etc., caracteristice economiilor naționale și altor state sud-est europene.

Afirmăm că, problematica leasingului financiar și operațional internațional ca și componente a instituției juridice este studiată în literatura de specialitate juridică din Moldova, în România și alte state europene. Noi ne vom referi doar la unele varietăți ale instituției leasingului, precum cel financiar și operațional.

Conceptul doctrinar al contractului comercial internațional ca și componentă a ramurii Dreptului Comercial Internațional, iar din ea, face parte și instituția leasingului financiar este expus în opiniile unor savanți, exponenți ai marilor sisteme de drept *Common*

⁴ Enumerăm doar câteva companii specializate în leasing financiar internațional care activează în Moldova, precum:

MAIB - Leasing S.A. <http://www.leasing.md>; Raiffeisen, International-raiffeisen-leasing.com, Express; Leasing S.R.L., <http://www.expressleasing.md>; Euroleasing <http://www.euroleasing.md>; B S-Leasing Grup S.A. <http://www.bs.leasinggrup.md>; Premier leasing <http://www.premier-leasing.md> etc.

⁵ Ne referim la investițiile Turciei în Republica Moldova, unde capitalul său financiar crește în ramura construcțiilor hoteliere și comerciale, precum *Leo Grand, Malldova* din mun. Chișinău, estimate la miliarde euro etc.

Law și romano-germanic.

Prin urmare, **Hans Van Houtte** în lucrarea sa „*The Law of International Trade, Sweet and Maxwell*”⁶ remarcă că, ramura dreptului comercial internațional „cuprinde normele juridice privind tranzacțiile comerciale transnaționale”... și „relațiile financiare care acompaniază aceste tranzacții”.

Alți autori, **Jean-Michel Jacquet, Philippe Delebecque** în studiul *Droit du commerce international*⁷ afirmă că „operațiile de comerț internațional se desfășoară prin intermediul contractelor...”.

Apoi, autorul **Tudor R. Popescu** în monografia *Dreptul comerțului internațional*, susține că, atât în doctrină cât și în practica internațională se consideră că nu există o definiție absolută a noțiunii de „caracter internațional” al unei operații comerciale. Pentru definiția acestui caracter „internațional” se utilizează atât criteriile juridice, cât și criteriile economice. *Criteriile juridice* se referă la punctele de legătură ale raportului juridic, și anume: locul încheierii raportului juridic, cel al executării obligației, domiciliul sau reședința persoanei fizice, sediul persoanei juridice etc. *Criteriile de ordin economic* se referă la impactul economic al operației, cum sunt mișcarea de valori peste frontiere, incidența operației respective asupra relațiilor economice cu străinătatea, repercusiunile asupra rezervelor de devize ale țării etc.⁸

Dumitru Mazilu în studiul monografic „Dreptul comerțului internațional”, menționează: „*Leasing-ul financiar, se caracterizează prin aceea că în perioada de bază a închirierii este recuperat prețul de export, costurile auxiliare și se obține un anumit beneficiu. În perioada leasing-ului de bază părțile nu au dreptul să rezilieze contractul, ele fiind ținute să-și îndeplinească toate obligațiile asumate*”⁹.

L. Gribincea, în lucrarea *Dreptul comerțului internațional*, cercetează caracterul generic al contractului internațional de leasing referindu-se doar la unele forme ale sale. Comparând leasingul financiar cu cel operațional concluzionează: „*Leasing-ul financiar se deosebește de leasing operațional prin faptul că în perioada de bază a închirierii este recuperat prețul de export, costurile auxiliare și se obține un anumit beneficiu*”¹⁰.

Autorii **I. Mămăligă, A. Crețu** în publicația *Leasingul - contract modern în dreptul comerțului internațional referindu-se la cunoașterea importanței instituției leasingului* deduc următoarele: „...operațiunile de leasing internațional servesc drept catalizator pentru dezvoltarea ramurilor economiei naționale, iar prin operațiunile de import-export ale tehnicii și tehnologiilor avansate are loc modernizarea țării. Actualmente, asemenea proces lent nu satisface ritmul de creștere economică, nici aspirațiile și doleanțele cetățenilor la un trai decent. Respectiv, Republica Moldova are tendințe de aliniere la familia statelor membre ale Uniunii Europene. Parteneriatul public-privat este decisiv în

⁶ În original, Hans Van Houtte, *The Law of International Trade, Sweet and Maxwell*, London, 1995, p. 1.

⁷ În original, Jean-Michel Jacquet, Philippe Delebecque, *Droit du commerce international*, Dalloz, Paris, 1997, p. 121.

⁸ Tudor R. Popescu, *Dreptul comerțului internațional*, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1983, p. 143-144.

⁹ Dumitru Mazilu, *Dreptul comerțului internațional, Partea specială*, București, Ed. Lumina Lex, 2001, p. 301.

¹⁰ Lilia Gribincea, *Dreptul comerțului internațional*, Chișinău, Reclama, 2014, p. 586.

acest sens, precum și în modernizarea agriculturii, ramurilor de prelucrare a materiilor prime, a industriilor grea și ușoară, farmaceuticii, aeronauticii, transportului, construcțiilor și altor ramuri ale economiei naționale. Ambele sectoare sunt în legătură directă cu libertățile de circulație a bunurilor, capitalului, serviciilor și persoanelor”¹¹.

Referindu-ne la gradul de cercetare în literatura de specialitate a instituției leasingului financiar internațional observăm, aceasta din urmă, constă într-o delimitare de concluziile făcute în alte lucrări și o continuitate a investigațiilor științifice proprii în domeniul respectiv pentru obținerea de noi rezultate.

Astfel, în Republica Moldova o teză, în acest sens, aparține autoarei **Cristina Martin**, intitulată: „Reglementarea juridică a operațiunilor de leasing financiar în Republica Moldova (aspecte comparate)” susținută public în 2007. Scopul urmărit în teză constă în analiza leasingului intern în toată complexitatea și evoluția sa, stabilirea naturii juridice și determinarea locului acestuia în sistemul ramurii dreptului civil.

O altă disertație denumită „Legea aplicabilă actelor juridice cu privire la condițiile de fond și de formă în dreptul internațional privat”, autorul **Andone Raluca-Oana**, (Republica Moldova) urmărește valorificarea reglementărilor legale, a opiniilor doctrinarilor și a experienței jurisprudențiale a acestei materii, precum și alinierea legislației moldave la cea europeană. La fel, analiza aspectelor de drept material și conflictual, cercetarea legislației din Republica Moldova, România, Franța și Polonia – ultimele două ca modele de armonizare a legislației proprii cu cea a Uniunii Europene, și respectiv, luare în considerare a marilor sisteme de drept: continental (romano-germanic), european (UE) și *common-law*.

Astfel, studiind gradul de cercetare în literatura de specialitate a instituției juridice a leasingului observăm, că au rămas neelucidate unele aspecte ale leasingului financiar internațional, precum cel legat de atragerea investițiilor străine prin mișcarea de capital și alte mărfuri din unele state ale Uniunii Europene spre Republica Moldova, iar spre statele vest-europene capitalul uman și brațele de muncă ale propriilor cetățeni.

2. Apartenența instituției leasing-ului financiar internațional în sistemul de drept al Republicii Moldova la profilul științific; drept privat, specialitatea: 553.06.-drept internațional și european privat

În continuare investigăm doar instituția juridică a leasingului internațional în cadrul sistemului de drept al Moldovei, delimitându-l de contractul de leasing financiar ca *act juridic extern propriu-zis*, care face obiectul unei alte publicații separate.

Așadar, sub aspectul structural al sistemului de drept al Republicii Moldova se face distincție între ramurile de drept public și cel privat, iar la rândul său, dreptul privat se împarte în mai multe ramuri, subramuri, instituții ramurale sau comună mai multor ramuri (interdisciplinare), norme juridice generale și speciale, precum și clasificarea lor în norme materiale și conflictuale (norme de drept internațional și european privat), norme convenționale și cutumiare care derivă din tratatele de drept internațional și european privat.

¹¹ Ilie Mămăligă, Adrian Crețu, *Leasingul – contract modern în dreptul comerțului internațional*, în Revista Relații Internaționale Plus, nr. 2, Chișinău, 2013, p. 147-160; Revista Națională de Drept nr. 5, Chișinău, 2014, p. 40-44.

Facultățile juridice, economice, de finanțe și de relații economice internaționale a instituțiilor superioare de învățământ din Moldova¹² și din alte state europene, precum universitățile din România¹³, Franța¹⁴, Marea Britanie¹⁵, Italia¹⁶, acordă o atenție deosebită în programele lor de studiu leasingului ca instituție juridică și act internațional.

Cunoașterea acestei instituții este relevantă prin faptul, că prin operațiunile sale de comerț exterior ale leasingului financiar pot fi modernizate ramurile economiei naționale a statelor europene, inclusiv a Republicii Moldova. Prin urmare, apare logic întrebarea, dacă are puncte de tangență cu ramurile și subramurile dreptului public, precum dreptul constituțional, vamal, bancar, fiscal etc.

O altă întrebare ar fi, dacă aparține oare instituția leasingului financiar internațional mai multor ramuri de drept privat în cadrul sistemului de drept al Republicii Moldova ori este o instituție ce ține de o singură ramură de drept privat.

NOUL DICȚIONAR UNIVERSAL AL LIMBII ROMÂNE, se referă la instituția juridică de ramură ca obiect generic definind-o ca instituție care reprezintă „*ansamblul normelor (juridice) care reglementează o anumită categorie de relații sociale*”¹⁷.

O altă definiție a instituției juridice este redată în Dicționarul explicativ al limbii române, ca „*Formă de organizare a raporturilor sociale, potrivit normelor juridice stabilite pe domeniul de activitate*”¹⁸.

Prin urmare observăm că, ambele definiții sunt limitate, *în primul rând*, la o anumită categorie de raporturi sociale, iar *în al 2-lea rând*, într-un anumit domeniu de activitate, ceea ce rezultă că aceste categorii de relații sociale sunt studiate în cadrul unei singure ramuri de drept.

Pe noi ne interesează specialitatea: 553.06 – *dreptul internațional și european privat*, care aparține mai multor ramuri și subramuri de drept. În acest context, ne referim la *instituția interdisciplinară a leasingului internațional* ca obiect de investigație a prezentului articol, mult mai complexă și care guvernează, prin normele sale juridice, unele relații înrudite și interdependente ale diverselor ramuri de drept public și privat.

Prin urmare, opinăm, *contractul de leasing financiar internațional – este o instituție juridică formată din normele mai multor ramuri și subramuri de drept privat, fiind studiat*

¹² Moldova: Universitatea de Stat din Moldova, Academia de Studii Economice din Moldova, Universitatea Liberă Internațională, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, Universitatea de Stat Alecu Russo din Bălți etc.

¹³ România: Universitatea din București, Academia de Studii Economice din București, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca, Universitatea de Vest din Timișoara, Universitatea din Craiova etc.

¹⁴ Franța: Universitatea Pantheon – Sorbonne(Paris I), Universitatea Sorbonne Nouvelle (Paris III), Universitatea Paris – Sorbonne (Paris IV), Universitatea Paris Descartes (Paris V), Universitatea din Strasbourg, inclusiv cele trei universități fuzionate (Universitatea „Louis Pasteur”, Universitatea „Marc Blach”, Universitatea „Robert Schuman”), Universitatea din Nantes etc.

¹⁵ Italia: Università di Bologna, Università Sapienza - Università di Roma, din Napoli, Università Cattolica del Scro Cuore etc.

¹⁶ Marea Britanie: University of Cambridge, University of Oxford, London of School of Economics, University St Andrews etc.

¹⁷ NOUL DICȚIONAR UNIVERSAL AL LIMBII ROMÂNE, Ed. Litera Internațional, Chișinău-București, 2007, p. 612.

¹⁸ *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 496.

și reglementat de norme de drept: civil, antreprenorial, investițional, comercial internațional¹⁹, internațional și european privat și tangențial guvernat de normele de drept public, precum constituțional, vamal, bancar, fiscal etc. Deși, dreptul constituțional ca ramură de drept public se referă la principiile fundamentale privind proprietatea, iar companiile de leasing (persoane juridice), inclusiv statul pot forma, atât proprietatea publică cât și cea privată, constituită din bunuri materiale și intelectuale. Prin urmare, leasingul reprezintă o instituție studiată de diverse ramuri ale dreptului, inclusiv de dreptul internațional și european privat.

Astfel, art. 9 alin. 3 din Constituția Republicii Moldova²⁰ prevede: „Piața, liberă inițiativă economică, concurența loială sunt factori de bază ai economiei”, iar art. 126 alin. 2 lit. b) precizează „Statul trebuie să asigure libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție”.

Normele juridice vamale, stipulate în art. 69 alin. 4 al **Codului vamal** al Republicii Moldova²¹ prevede următoarele: „Termenul de aflare sub regim vamal de admitere temporară a mărfurilor plasate în baza unui contract de leasing operațional se va stabili în funcție de durata contractului de leasing, dar nu va depăși 3 ani”, iar art. 73 alin. 2 denumit „Punerea în liberă circulație a mărfurilor și mijloacelor de transport”, presupune: „În cazul rezilierii contractului de leasing operațional până la expirarea acestuia ca urmare a realizării de către locatar a operațiunii de procurare a acestui bun, baza de calcul al drep-turilor de import o va constitui valoarea în vamă a mărfurilor date în leasing, stabilită la data plasării acestora în regim de admitere temporară. Suma cumulativă a plăților calcula-te nu trebuie să depășească suma drepturilor de import datorate la data introducerii bunului în regim de admitere [temporară, în cazul în care ar fi fost aplicat regimul vamal de import”.

Prin urmare, **dreptul bancar** – ramură de *jus publicum* examinează și studiază subiecții (persoane fizice și juridice, inclusiv companii de leasing) care prestează servicii ori desfășoară activități pe piața de capital prin normele juridice ale Legii Republicii Moldova²² privind activitatea băncilor nr. 202 din 06.10.2017, în vigoare din 01.01.2018, art. 14 intitulat „Activitățile permise băncilor” stipulează: „Băncile pot desfășura în limita licenței acordate, următoarele activități: b)... finanțarea tranzacțiilor comerciale (inclusiv forfetare); c) leasing financiar etc.”.

Referindu-se la **practica judiciară** în domeniul tranzacțiilor de comerț exterior, **Rene Rodiere** și **J. L. Rives - Lange** atrăgeau atenția că „mijloacele și modalitățile de plată în

¹⁹ Dreptul comercial internațional reprezintă în cadrul sistemului de drept al Republicii Moldova o subramură de drept, în cadrul ramurii de **drept internațional privat** și a specialității științifice interdisciplinare: 553.06 – drept internațional și european privat.

²⁰ Art. 9,126 din Constituția Republicii Moldova, adoptată la 24 iulie 1994, în vigoare din 27 august 1994 cu modificările ulterioare.

²¹ Codul vamal al Republicii Moldova cu modificările ulterioare a fost adoptat la 20.07.2000, publicat la 01.01.2007, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

²² Legea Republicii Moldova privind activitatea băncilor nr. 202 din 06.10.2017, în vigoare din 01.01.2018.

comerțul internațional au un rol important în facilitatea tranzacțiilor și derularea schimburilor comerciale”²³.

O analiză atentă a **practicii jurisdicționale și arbitrale** demonstrează importanța și necesitatea:

a) cunoașterii temeinice a reglementărilor în vigoare în domeniul comerțului internațional;

b) interpretării lor corecte în procesul încheierii și derulării contractelor;

c) stipulării unor clauze de natură a facilita aplicarea riguroasă a exigențelor normative, care guvernează schimburile comerciale internaționale²⁴.

La fel, normele **Codului fiscal** ale Republicii Moldova²⁵ în special, art. 5 p. 18 în scopul impozitării, recunoaște *contractul de leasing financiar*, dacă îndeplinește una din următoarele condiții:

a) riscurile și beneficiile aferente dreptului de proprietate asupra bunului, care face obiectul leasingului, să fie transferate locatarului la momentul încheierii contractului de leasing;

b) suma ratelor de leasing să reprezinte cel puțin 90% din costul de intrare al bunului dat în leasing;

c) contractul de leasing să prevadă expres transferul către locatar la momentul expirării contractului, al dreptului de proprietate asupra bunului care face obiectul leasingului;

d) perioada de leasing să depășească 75% din durata de funcționare utilă a bunului care face obiectul leasingului.

Așadar, **dreptul civil** ca ramură de *jus privatum* studiază, de regulă, normele juridice ale leasingului *de consum*, guvernate și înserate în Cartea a III-a, Obligațiile, Titlul III, Categoriile de obligații, Capitolul X denumit *Leasingul* (art. 922-930/6) a Codului civil al Republicii Moldova²⁶ format prin definiție din locator (creditor financiar) și locatar. Deci, definiția se referă la leasingul *de consumație* care are ca scop satisfacerea unor necesități vitale persoanelor fizice și juridice, precum: telefoane mobile, mașini agricole, tractoare, combine etc.

Dreptul antreprenorial cercetează, la fel, instituția leasingului prin prisma normelor de drept civil cu caracter general și normelor de drept special conținute în Legea nr. 59 din 28.04.2005 cu privire la leasing²⁷, dar cu scop de obținere a unui profit în vederea dezvoltării activității de antreprenariat intern. Astfel, potrivit principiului interpretării unei reguli de drept

²³ Rene Rodiere, J. L. Rives-Lange, *Droit bancaire*, Dalloz, Paris, p. 23, în lucrarea Dumitru Mazilu, Daniel-Mihail Șandru, *Practică jurisdicțională și arbitrală de comerț internațional*, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 47, 48-49.

²⁴ *Idem*.

²⁵ Codul fiscal al Republicii Moldova nr. 1163-XIII din 24.04.1997, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 62/522 din 18.09.1997, cu modificările ulterioare.

²⁶ Codul civil al Republicii Moldova, cu modificările ulterioare reprezintă legea organică nr. 1107-XV din 6 iunie 2002 intrată în vigoare la 1 ianuarie 2003, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 82-86 (967-971) din 22 iunie 2002, cu modificările ulterioare intrate în vigoare la 01.03.2019.

²⁷ Legea nr. 59 cu privire la leasing a fost adoptată la 28.04.2005 și publicată în Monitorul Oficial al RM nr. 92-94 din 08.07.2005) cu modificările ulterioare.

„*specialia generalibus derogant*”, deci, dispozițiile speciale derogă de la dispozițiile generale. Altfel spus, dacă există două norme de drept, dintre care una cu aplicare generală, iar alta cu aplicare specială, delimitată, se va aplica norma (regula) specială.

În art. 3 al Legii nr. 59 din 28.04.2005, legiuitorul moldav definește contractul de leasing astfel: *contact în al cărui bază o parte(locator) se obligă, la cererea unei alte părți(locatar), să îi asigure posesiunea și folosința temporară a unui bun, contra unei plăți periodice (rată de leasing) achiziționat sau produs de locator, iar la expirarea contractului să respecte dreptul de opțiune al locatarului de a cumpăra bunul, de a prelungi contractul de leasing ori de a face să înceteze raporturile contractuale.*

În continuare ne vom referi doar la câteva forme de leasing și anume la leasingul cu varietățile sale financiar, operațional și cel internațional, pe care le vom analiza în continuare și urmăresc obținerea unui profit, ceea ce-l diferă de cel civil.

Așadar, **normele de drept investițional** își găsesc reflectare în cadrul normelor fundamentale (art. 126 alin. 2 lit. h) din Constituția Republicii Moldova) care stipulează: „*Statul trebuie să asigure inviolabilitatea investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine*”.

Astfel, în art. 3 din Legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător nr. 81-XV din 18.03.2004²⁸, cu modificările ulterioare, *noțiunea de investiție* – reprezintă totalitatea de bunuri (active) depuse în activitatea de întreprinzător pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv prin contractul *de leasing financiar* pentru a se obține venit.

Dreptul comerțului internațional studiază leasingul, de obicei, nu numai prin prisma normelor Codului civil, a Legii cu privire la leasing, dar și prin normele convenționale, precum cele conținute în Convenția de la Ottawa din 28 mai 1988 privind leasingul financiar internațional. Contractul de leasing financiar în art. 3 completat prin Legea nr. 60-XVI din 28.04.05, în vigoare din 08.07.05, îmbracă haina contractului comercial internațional modern după formă și conținut fiind o operație complexă...

Sub *aspectul științifico-practic*, „*leasingul internațional*”, ca instituție juridică a subramurii dreptului comerțului internațional²⁹ se referă doar la *prima* parte a obiectului cercetat. Partea a *doua* „*instituție interdisciplinară*”, reprezintă elemente ale *dreptului internațional privat* și ale *dreptului european privat* pe care succint, le vom examina în continuare.

Drept internațional privat studiază leasingul din punct de vedere a legii aplicabile contractului internațional. Conceptele doctrine juridice și-au găsit consacrare în art. 1577 din Codul civil al Republicii Moldova³⁰ stipulând astfel: „*La determinarea legii aplicabile raporturilor de drept civil cu element de extraneitate, se va ține cont de calificarea conceptelor juridice efectuată conform dreptului Republicii Moldova, dacă legea și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte nu prevăd altfel*”. În continuare *alin. 2*

²⁸ Legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător nr. 81-XV din 18.03.2004, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 64-66/344 din 3.04.2004, art. 3 completat prin Legea nr. 60-XVI din 28.04.05, în vigoare din 08.07.05 cu modificările ulterioare.

²⁹ Atenționăm, că în Republica Moldova – *Dreptul comercial internațional* reprezintă o subramură în cadrul dreptului internațional și european privat, pe când în România este recunoscută ca ramură de drept privat, distinctă de dreptul internațional privat.

³⁰ Cartea a Cincea Dreptul Internațional Privat (art. 1576-1624) din Codul civil al Republicii Moldova.

prevede: „În cazul în care conceptele juridice care necesită calificare juridică nu sunt cunoscute dreptului Republicii Moldova ori sunt cunoscute sub o altă denumire sau cu un alt conținut și nu pot fi determinate prin interpretare conform dreptului Republicii Moldova, la calificarea lor juridică poate fi aplicat dreptul unui alt stat străin, dacă astfel nu se limitează drepturile civile, ori dacă nu se stabilesc măsuri de răspundere civilă”.

Dreptul internațional privat examinează leasingul din punct de vedere a legii aplicabile contractului internațional. Codul civil al Republicii Moldova, „Cartea V Normele de drept internațional privat,, (norme conflictuale) nu reglementează direct instituția leasingului, dar îmbracă forma actului juridic propriu-zis stipulat în Capitolul IV, art. 1609 denumit „Legea aplicabilă actului juridic”. Prin urmare, legea aplicabilă actului juridic civil coincide cu cel de comerț internațional, și respectiv, cu leasingul internațional propriu-zis.

Deci, pentru leasingul internațional sunt aplicabile condițiile de formă și de fond ale art. 1609 Cod civil al Republicii Moldova, care stipulează:

„1) Condițiile de formă ale actului juridic stabilit de legea statului care guvernează fondul actului juridic. Actul juridic încheiat în afara teritoriului Republicii Moldova se consideră valabil din punctul de vedere al formei dacă îndeplinește una din următoarele condiții:

a) este respectată legea locului unde a fost întocmit;

b) sunt respectate exigențele legislației Republicii Moldova;

c) este respectată legea națională sau legea domiciliului persoanei care l-a întocmit;

d) este valabil conform legii aplicabile autorității care examinează validitatea actului juridic.

2) Condițiile de fond ale actului juridic sunt guvernate de legea aleasă de autorul lui sau de legea statului cu care actul juridic are cele mai strânse legături, sau de legea locului unde actul juridic unilateral este întocmit. Dacă legea aplicabilă fondului actului juridic impune o anumită formă autentică, această cerință nu poate fi înlăturată, chiar, dacă actul juridic a fost întocmit în străinătate”.

În ceea ce privește principiile și ideile relevante **dreptului european privat** își găsesc izvorul în normele studiate de către dreptul internațional privat, dreptul comerțului internațional, de alte norme ale tratatelor economice, inclusiv Acordul de Asociere U.E. – Republica Moldova, aplicabile spațiului statelor Uniunii Europene și celor asociate.

Carmen Tamara Ungureanu în studiul „*Dreptul european privat al afacerilor*”, în „Cuvânt înainte” definește: „Dreptul european privat al afacerilor reprezintă un drept internațional privat european al Uniunii Europene. Acest domeniu este reglementat, în principal de Convenția de la Bruxelles din 1968 cu privire la competența judiciară și executarea deciziilor în materie civilă și comercială, care a fost înlocuită, începând cu 1 martie 2002, cu Regulamentul Comunității Europene nr. 44/2001 cu privire la competența judiciară, recunoașterea și executarea deciziilor în materie civilă și comercială, cu același obiect și de Convenția de la Roma din 1980 cu privire la legea aplicabilă obligațiilor contractuale. Așadar, problemele de bază pe care le ridică dreptul internațional privat, și anume, conflictele de jurisdicție și conflictele de legi, sunt soluționate de cele două Convenții, de la Bruxelles (Regulamentul Comunității Europene nr. 44/2001) și, respectiv, de la Roma. Există și alte reglementări aplicabile în statele Uniunii Europene sau norme comunitare, care conțin reguli de competență jurisdicțională sau legislativă, precum: Convenția de la Haga din 1986 cu privire la legea aplicabilă vânzării internaționale de mărfuri, Convenția

de la Viena din 1980 cu privire la vânzarea internațională de mărfuri, Regulamentul Comunității Europene din 1993 cu privire la marca comunitară ș.a. Acestea ar putea forma obiectul unui viitor studiu, *Dreptul european privat al afacerilor special...*³¹.

Cu titlu de exemplu, al normelor uniforme de drept european privat servește art. 3 intitulat „*Libertatea de alegere*” din Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma1)³². Așadar, art. 3 alin. 1 din regulament prevede: „*Contractul este guvernat de legea aleasă de către părți. Această alegere trebuie să fie expresă sau să rezulte, cu un grad rezonabil de certitudine, din clauzele contractuale sau din împrejurările cauzei. Prin alegerea lor, părțile pot desemna legea aplicabilă întregului contract sau numai unei părți din acesta*”.

I. Mămăligă în lucrarea „*Determinarea legii aplicabile contractului comercial internațional cu concursul normelor conflictuale și convenționale europene și universale uniforme*” concluzionează următoarele: „...ținând cont de evoluția normelor conflictuale în sistemul de drept național, deducem că dreptul conflictual în Republica Moldova reprezintă norme de drept: civil, comercial, familial, procedural civil, al muncii, informațional, ale proprietății intelectuale, precum și norme conflictuale convenționale europene și universale...”³³. În continuare observăm că „...normele conflictuale își găsesc izvorul atât în cadrul unei sau mai multor legi naționale, cât și în contextul tratatelor de dimensiune universală sau regional-europeană, care au la bază principiile generale de drept”³⁴.

Un alt izvor al dreptului european la nivel public și privat și-a găsit manifestare și în unele clauze ale Capitolului 10 „Politica cu privire la industrie și întreprinderi” ale Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova³⁵. Scopurile Asocierii sub aspect politico-economic sunt stipulate în art. 1 al Acordului fiind următoarele: *a promova asocierea politică și integrarea economică între Părți în baza valorilor comune și legăturilor strânse, inclusiv prin creșterea participării Republicii Moldova în politicile, programele și agențiile Uniunii Europene; a susține eforturile Republicii Moldova în dezvoltarea potențialului său economic prin intermediul cooperării internaționale, precum și prin armonizarea legislației sale la legislația Uniunii Europene; a crea condiții pentru relații economice și comerciale sporite care vor conduce la integrarea treptată a Republicii Moldova pe Piața Internă a Uniunii Europene..., inclusiv prin crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundată și Cuprinzătoare care va prevedea armonizarea amplă a cadrului de reglementare și liberalizarea accesului pe piață, în conformitate cu drepturile și obligațiile*

³¹ Carmen Tamara Ungureanu, *Dreptul european privat al afacerilor*, Iași, Ed. Junimea, 2002, p. 5-6.

³² Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma 1). Prezentul regulament se aplică de la 17 decembrie 2009, cu excepția art. 26, care se aplică de la 17 iunie 2009. În statele membre, prezentul regulament înlocuiește convenția de la Roma, cu excepția teritoriilor statelor membre care intră în domeniul de aplicare teritorial al respectivei convenții și cărora nu li se aplică prezentul regulament în temeiul art. 299 din tratat. (art. 24 din regulament).

³³ Ilie Mămăligă, *Determinarea legii aplicabile contractului comercial internațional cu concursul normelor conflictuale și convenționale europene și universale uniforme*, în Revista Națională de Drept nr. 3/2012, p. 28-29.

³⁴ *Idem*, p. 30.

³⁵ Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele sale membre și Republica Moldova a fost semnat la Bruxelles la 27.06.2014, în vigoare de la 1 iulie 2016.

care decurg din calitatea de membru al OMC, și la aplicarea transparentă a acestor drepturi și obligații; Prin urmare, art. 62 prevede: „părțile vor dezvolta și consolida cooperarea lor în domeniul politicii industriale și cu privire la întreprinderi, astfel îmbunătățind mediul de afaceri pentru toți operatorii economici, dar punând un accent deosebit pe întreprinderile mici și mijlocii (ÎMM). Cooperarea consolidată ar trebui să îmbunătățească cadrul administrativ și de reglementare atât pentru întreprinderile din Republica Moldova, cât și pentru cele din UE care activează în Republica Moldova și în UE, și ar trebui să se bazeze pe politicile industriale și cu privire la ÎMM ale UE, luând în considerație principiile și practicile recunoscute pe plan internațional în acest domeniu”.

Aplicarea Convenției UNIDROIT de la Ottawa din 28.05.1988 privind leasingul financiar internațional³⁶ este supusă îndeplinirii a două condiții, respectiv, ca finanțatorul și utilizatorul să se găsească în state diferite și ca statul finanțatorului, statul utilizatorului și statul furnizorului să fie state părți la Convenție sau ca atât contractul de vânzare, cât și contractul de leasing propriu-zis să fie reglementate de legea unui stat parte la Convenție.

Deși, Republica Moldova și România nu sunt părți la Convenția UNIDROIT, din 28.05.1988 normele sale pot fi utilizate ca norme cutumiare cu aceeași forță juridică. Cu toate acestea, convenția stipulează perfect, că este necesar instrumentul de aderare la tratatul comercial-economic propriu-zis. Astfel, aderarea la tratatul menționat ar favoriza și impulsiona dezvoltarea relațiilor comerciale internaționale prin leasing, inclusiv investițiile străine, iar investitorii străini ar obține o doză de garanție juridică de la statul autohton.

În spațiul european o convenție similară celei de la Ottawa din 1988, care ar governa operațiile de leasing între țările europene lipsește, iar convenția menționată devine un instrument juridic necesar și pentru statele membre și asociate la Uniunea Europeană.

Deci, prin caracterul său cognitiv, leasingul financiar internațional reprezintă nu doar o operație economică externă, ci și o componentă a instituției dreptului privat și se încadrează perfect în profilul științific de drept privat; specialitatea: 553.06—drept internațional și european privat în cadrul sistemului de drept al Republicii Moldova.

La fel deducem, că un tratat european care ar governa operațiile de leasing între țările membre și asociate la Uniunea Europeană lipsește. Prin urmare, asemenea lacună poate fi complinită prin aderarea statelor membre ale Uniunii Europene neaderente și a Republicii Moldova la Convenția UNIDROIT de la Ottawa din 28 mai 1988, în vigoare din 1 mai 1995 care ar accelera investițiile străine sub diverse forme, de mărfuri și capital prin intermediul leasingului financiar internațional din partea statelor vest-europene, parte la tratatul menționat.

³⁶ Convenția UNIDROIT privind leasingul financiar internațional, deschisă semnării la Ottawa la 28 mai 1988, în vigoare din 1 mai 1995, leagă mai mult de 9 state aderante sau ratificante. Deși, Moldova și România nu sunt părți la prezenta convenție, normele tratatului propriu-zis, pot fi utilizate de agenții economici autohtoni și străini ca norme cutumiare *non-scriptum*.

